

Saragat obišče Jugoslavijo

Prvi obisk šefa italijanske države v Jugoslaviji zagotovo pomeni zgodovinski dogodek prve vrste v meddržavnih odnosih jadranskih sosed. Predsednik italijanske republike Giuseppe Saragat bo namreč 2. oktobra letos, kot so uradno sporočili, na vabilo predsednika Socialistične federativne republike Jugoslavije, maršala Josipa Broza Tita, uradno obiskal Jugoslavijo.

Na ta visoki obisk v Jugoslaviji je treba vsekakor gledati iz perspektive bližnje in daljne preteklosti. Če daljna preteklost v vseh ozirih nikakor ni bila naklonjena dobrih sosedskim odnosom med Italijo in Jugoslavijo, spomnimo se samo obdobja fašizma, pčtem je povojno razdobje nedvomno prineslo velikanski, bistveni preobrat v odnosih med deželama.

Sedanje stanje odnosov med Italijo in Jugoslavijo je vsekakor takšno, da je dozorel čas za visoki obisk našega predsednika republike v sosednji republiki.

Odnosi med sosednjima državama so trenutno skoraj več kot prijateljski: najbolj odprte meje v Evropi, kulturno, gospodarsko in zadnje čase tudi politično sodelovanje med deželama je doseglo takšno raven, da je prišel čas reševati nekatere preostale probleme vsekakor na najvišji ravni, to je na ravni Rim-Beograd. Tu mislimo predvsem na dokončno rešitev statusa slovensko govorečih italijanskih državljanov, ki jim sicer ustava formalno zagotavlja vse nacionalne pravice, a praksa žal marsikdaj ne ravna tako. Zato smo prepričani, da se bosta oba visoka državnik pogovorila tudi o teh problemih in našla pravilno, ustrezno in zadovoljivo rešitev, ki bo najboljša in najustreznejša za obe strani.

V tem smislu pozdravljamo pot našega predsednika v sosednjo državo in mu želimo, da bi v Beogradu in sploh v Jugoslaviji našel poti za vse rešitve. Ne dvomimo tudi v pripravljenost jugoslovanske strani, da bi ne našli ustreznih poti za rešitev teh problemov, ki sicer ne ovirajo dobrih sosedskih odnosov, a vendar včasih le prilijejo kanec grenkobe v sicer čisto vino prijateljstva med italijanskim in jugoslovanskim ljudstvom.

PO OBISKU SLOVENSKE VLADNE DELEGACIJE PRI NAS

ZA TESNEJŠE SODELOVANJE MED FURLANIJO IN SLOVENIJO

Uspešna dvodnevna turneja predsednika IS Slovenije Staneta Kavčiča in njegovih sodelavcev v naši deželi. Kavčič sprejel predstavnike Slovencev v Italiji, med njimi tudi predstavnike beneških Slovencev

Minuli teden je prišla prvič k nam na obisk na vabilo naše deželne vlade visoka slovenska vladna delegacija na čelu s predsednikom izvršnega sveta Slovenije Stanetom Kavčičem. V slovenski delegaciji sta bila še člana slovenskega izvršnega sveta Joško Štrukelj in Bojan Lubej ter šef kabineta predsednika izvršnega sveta Ivan Rudolf.

Dvodnevna turneja predsednika Kavčiča se je začela v Trstu, nadaljevala v Vidmu, končala pa v Gorici z izdajo skupnega sporočila in tiskovno konferenco.

Visoko delegacijo iz Slovenije je v Vidmu sprejel videmski župan prof. Cadetto. Predsednik Stane Kavčič si je v spremstvu predsednika deželne vlade Berzantija v Vidmu najprej ogledal višjo industrijsko srednjo šolo Malignani, kjer se je predsednik Kavčič zelo podrobno zanimal za način tehniškega pouka in sodobne pedagoške metode, ki jih uporabljajo v tem šolskem zavodu. Podobno zanimanje je slovenska vladna delegacija pokazala tudi v višji ekonomski srednji šoli Zanon.

Po ogledu obeh videmskih šol je bila slovenska vladna delegacija sprejeta na vi-

demskem županstvu. Župan, prof. Cadetto, je pozdravil visokega gosta in delegacijo iz Slovenije in podčrtal prijateljske odnose in sodelovanje med Furlani in Slovenci. Ritem tega sodelovanja, je nadaljeval videmski župan, je dodal in še vedno dodaja željo po tesnejšem sodelovanju med sosednjima deželama, ki se prav zavoljo tega čutijo čedalje bližje.

Ko je videmski župan govoril o poglobljanju stikov med Vidmom in Ljubljano, je govoril tudi o možnostih izmenjave znanstvenikov in znanja med videmsko in ljubljansko univerzo.

Predsednik Kavčič je v svojem odgovoru županu Cadetto dejal, da je bil v Vidmu sam priča sedanjemu stanju kulture v mestu po obisku v obeh videmskih šolah. Glede bilateralnih odnosov pa je Kavčič dejal, da obstoja tudi v Sloveniji želja po razširitvi stikov na vseh področjih in da je za to potrebno čim tesnejše sodelovanje. S svojo politiko in svojim sodelovanjem, je dejal Kavčič, daje mo inteligenčen zgled za iste človeške vrline, ki so prav danes tako potrebne in važne za sodelovanje med narodi in državami.

Videmski župan prof. Cadetto pozdravlja delegacijo vlade SR Slovenije, ki jo je vodil predsednik Stane Kavčič

Med svojim obiskom v Furlaniji-Juljski Krajini je predsednik Kavčič sprejel v Grljanu tudi predstavnike Slovencev v Italiji, med njimi tudi predstavnike beneških Slovencev.

Predstavniki vseh političnih struj Slovencev v Italiji so izrazili veselje nad visokim obiskom iz Slovenije, izrazili in povedali so svoje želje in probleme, ki tarejo Slovence v Italiji in poudarili koristnost takšnih in podobnih obiskov med dežela-

ma. V delegaciji Slovencev iz Italije so bili tudi izvoljeni slovenski poslanci, tako rimskega kot deželnega parlamenta, ki so upravičeno dejali, da zastopajo svoje volivce od Trbiža do Milj.

Predsednik Izvršnega sveta SR Slovenije Stane Kavčič se je potem zahvalil za pozdrave in voščila ter za izrečene želje in stališča, ki so jih povedali predstavniki Slovencev v Italiji. V nadaljevanju je Kavčič poudaril,

da bo Slovenija storila vse, kar je potrebno, ne samo za zboljšanje odnosov med deželama, temveč tudi za Slovence v Italiji, ki lahko odgrajo prav na tem področju usodno in dalekosežno vlogo mostu in zblizevanja med Italijo in Jugoslavijo. Ob koncu pa je poprosil predstavnike Slovencev v Italiji, naj izroče njegove pozdrave vsem njihovim sodelavcem v organizacijah kot tudi vsem Slovincem, ki živijo v Italiji.

NESMISLNA ADMINISTRATIVNA RAZDELITEV

Peticija prebivalcev Prosnida

Že več kot dvajset let se prebivalci te gorske vasice potegujejo, da bi jih vzela pod svoje okrilje občina Ahten

Prebivalci slovenske vasi Prosnid so pred nedavnim naslovili oblastem in tisku, ki izhaja v videmski pokrajini, spomenico, v kateri je obrazloženo v kako kritičnem stanju živijo in koliko desetletij se že borijo, da bi se odcepili od občine Tipane,

PROSNID v občini Tipana — Vas leži tik ob državni meji in je oddaljena približno dva kilometra od obmejnega prehoda Most na Nadiži, ki povezuje Krnahtsko dolino z Breginjskim kotom in Kobaridom. Po prvi svetovni vojni so začeli graditi cesto, ki bi povezovala vas z Mostom na Nadiži, a je niso iz neznanh vzrokov nikoli dogradili.

pod katero spadajo več kot petdeset let in se priključili k občini Ahten, kjer je njihovo naravno izhodišče in za katero so se izrekli že zdavnaj vsi prebivalci. Zaradi važnosti tega problema objavljamo peticijo v celoti v slovenskem prevodu.

«Prosnid je vasica s kakimi 300 prebivalci in leži na severovzhodni meji proti Jugoslaviji. Spada pod občino Tipana, od katere je oddaljen približno 35 kilometrov; podobna razdalja ga loči od Vidma. Geografska lega je izredna: 600 metrov nadmorske višine, vasica pa leži na ravnici, nagnjeni proti vzhodu, odkoder izvira rečica Lenada, ki se pri Mostu na Nadiži zliva v Nadižo. Tukajšnji pokrajini nudita naravni venec gori Stol in Mija. Socialne razmere so zelo negotove: pretežno število prebivalcev je starih, redke so osebe v srednjih letih in invalidne, fante lahko prešteješ na prste ene roke, šoloobvezne otroke pa prste obeh rok, ekonomskih emigrantov pa je več ali manj kar 50 odstotkov. Ekonomske razmere naravno ustrezajo geografskim in socialnim razmeram: borna in gozdnata vegetacija, redke krpe obdelane zemlje; in rezultat: les, seno, krompir, kakšno prgišče fižola; vse to pa je istrigano zemlji naravnost z nohti. (Nadaljevanje na 3. strani)

Predsednik slovenske vlade prvič obiskal Furlanijo

Nedavni, prvi obisk predsednika izvršnega sveta Slovenije Staneta Kavčiča v naši deželi nedvomno pomeni logično nadaljevanje in potrditev tistega razvoja, ki teče nezadržno v pozitivni smeri že celo vrsto let med našo deželo in sosednjo republiko Slovenijo.

Obisk predsednika slovenske vlade v Vidmu, to je takšen prvi obisk v našem mestu in naši pokrajini, kjer bivamo beneški Slovenci, pa hkrati predstavlja tudi potrditev dejstva, da bivamo v teh krajih mi, ki jim žal, naša sedanja stvarnost še vedno noče polnopravno priznati statusa nacionalne manjšine. Zato lahko upravičeno mislimo, da pomeni obisk Staneta Kavčiča v naši, videmski pokrajini, posredno priznanje obstoja beneških Slovencev, hkrati pa tudi priznanje deželne vlade, da smo tu, da obstojamo in da nacionalno pripadamo matičnemu slovenskemu narodu onkraj državne meje.

Bivanje tako visoke slo-

venske vladne delegacije z njenim predsednikom na čelu nam torej vzbuja upanje, da bodo stvari le krenile naprej, saj nas pri tem tolaži tako prizadevanje naše deželne vlade na eni strani kot tudi slovenske vlade na drugi strani, da bi že končno začeli reševati tudi narodnostne probleme beneških Slovencev. Kljub dejstvu, da je za rešitev teh vprašanj v zadnji konsekvenci pristojna rimska vlada, gojimo upanje, da obisk Staneta Kavčiča pri nas ne bo ostal zgolj simboličen, temveč da bo v bližnji prihodnosti prinesel tudi otipljivejše, realnejše rezultate.

Predsednika Kavčiča so v videmski pokrajini sprejeli prisrčno in prijateljsko, kar je vsekakor tudi razumljivo, saj so končno prijateljske, ekonomske, kulturne in ne navsezadnje zgodovinske vezi med Furlanijo in Slovenijo stare, tradicionalne in dobrososedske. Obisk iz Slovenije jih je sano potrdil in predstavlja lep, upapoln obet za prihodnost.

IZ NADISKE DOLINE

VEDNO TESNEJŠI STIKI S SOSEDNIMI KRAJI

Skoraj pol milijona prehodov meseca avgusta

Dne 20. avgusta je poteklo štirinajst let, odkar je bil podpisan videmski sporazum o malem obmejnem prometu. Kakor kažejo statistike, je vsako leto več prehodov preko meje, tako iz italijanske strani kot jugoslovanske. Ljudje so končno spoznali kaj pomeni prijateljstvo dveh sosednih držav. Izginilo je sovraštvo in prišlo je namesto njega medsebojno spoznavanje. S spoznavanjem pa je prišlo spoštovanje, ki ga prej ni bilo. Promet na obmejnih blokih je zadnja leta že tako narastel, da je sedaj nujno potrebno misliti na odprtje še novih prehodov.

Letošnji mesec avgust je dosegel rekorno število prehodov v naših krajih, saj so jih zabeležili kar 490.623 in sicer 198.046 s propustnico ali dvolastniško izkaznico in 292.577 s potnim listom.

Sedaj ima Beneška Slovenija samo dva obmejna prehoda prve kategorije, kar je zares premalo. Prav bi bilo torej, da bi preimenovali še nekatere obmejne prehode v prehode prve kategorije, saj so nekateri komuni za to že zaprosili (na primer komun Prapotno za prehod pri Starem mlinu in komun Tipana za prehod Na Nadiži). Potrebni bodo pa tudi carinski uradi v Štupci, da se tako razbremenijo carina v Novi Gorici. To bo pa tudi pozitivno vplivalo na sedaj ekonomsko mrtvo Nadiško dolino.

Gradnja poljske poti v podboneškem komunu

Te dni je prišlo na komun sporočilo, da je deželno prisledništvo nakazalo 8 milijonov in 225 tisoč lir za gradnjo nove poljske poti v kraju Sv. Andrej. Ljudje iz podboneškega komuna so se svoj čas združili v konzorcij in tako vsi skupaj vložili prošnjo za gradnjo tega kolovoza in prav te dni je bila prošnja ugodno rešena. Deželni organi dajejo namreč podpore za takšna dela, samo če se ustanovi konzorcij.

Regulacija potoka Zejac

Začeli so z urejanjem potoka Zejac, ki teče skozi vas Brišče. Ta potok namreč dostikrat prestopi bregovi in poplavlja tamkaj ležeče travnike in njive, ne prizanaša pa seveda niti hišam. Sedaj bodo poglobili strugo in izvedli še druga dela in tako preprečili nadaljnjo škodo. Stroški za to delo bodo znašali 25 milijonov lir.

Praznik breskev v Roncu

Tudi letos je bilna prvo nedeljo v septembru sagra breskev v Roncu. Breskve so letos kar dobro obrodile in so jih prodali več kot 100 kvintalov. Lahko bi bile še lepše, debelejšje in okusnejše, če ne bi bilo toliko dežja, so povedali domačini, ko smo se srečali z njimi na sagrai. Ronske breskve so na splošno izredno okusne in zato prekašajo ravninske,

in so tudi bolj iskane na trgu, čeprav imajo visoko ceno.

Na dan sagra je bilo v Roncu povsod vse razgibano, posebno pa okoli »ognišča«, kjer so pekli specialitete na žaru. Bilo je poleg domačinov tudi dosti ljudi iz Čedad in Vidma in so se na ozki cesti, ki vodi v ronske zaselke, komaj umikali eden drugemu, a na srečo ni prišlo do nobenega incidenta.

Nesreča ne počiva

Hudo se je ponesrečil z žago cirkularno 39-letni Jožef Dorbolž iz Laz, ko je žagal drva. Pri tej nesreči si

SV. LENART

Pijemo nezdravo vodo

Kdo bo odgovarjal, če prebivalstvo oboli? - Nujno je potrebno popraviti sedanji vodovod ali zgraditi novega

Ljudje šenlenarškega komuna so v zelo velikih skrbih za svoje zdravje, ker vedo, da je voda, ki jo pijejo, polna bakterij in to so potrdili tudi zadnji bakteriološki pregledi. Dostikrat vode tudi primanjkuje, posebno v poletnih mesecih, in jo morajo zato voziti vojaki s cisternami po hribovskih vaseh, kjer je pomanjkanje največje. To je zelo nerodno, nezdravo in nehygienično, saj vemo, da ljudje potrebujejo vodo ne samo za lastno uporabo, ampak tudi za napajanje živine, ki je njihov glavni vir za življenje. Komun bi moral torej na vsak način nekaj ukreniti. Če ni mogoče popraviti in ojačiti starega vodovoda, naj zgrade novega, v takih razmerah ljudje ne morejo živeti, saj vendar plačujejo dovolj visoke davke, da bi lahko imeli vsaj dovolj vode na razpolago. In kdo bo odgovoren, če kdo zbolí zaradi uživanja slabe vode? Kaj ni pametneje bolezen preprečiti, kot pa jo zdraviti?

Pesojilo za uravnoteženje bilance

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta, ki se je stal dne 15. avgusta, so med drugim sklenili, da bo komun vzel 7 milijonov in 300 tisoč lir posojila za uravnoteženje komunskega proračuna za letošnje leto. Na istem zasedanju so tudi sklenili, da bo komun vzdržal vse stroške za prevoz solarjev iz oddaljenih vasi v St. Lenart, kjer je enotna srednja šola, in za nabavo šolskih knjig.

Javna dela

V kratkem bodo zgradili nov mostiček preko hudournika Potok, ki je pritok Erbeča in ga je odneslo lanske neurje. Deželno prisledništvo za kmetijstvo je v ta namen že nakazalo en mi-

je Dorbolž zlomil roko in dobil še več drugih resnih poškodb na nogi in po telesu. Ozdravil bo v enem mesecu.

V bolnico je morala tudi 83-letna Roza Batistič, ker je tako nesrečno padla, da si je zlomila rebra. Tudi ona bo ozdravila v enem mesecu, če ne bodo nastopile komplikacije.

Za vodovod v Podvršiču

Deželno prisledništvo za kmetijstvo je dodelilo podboneškemu komunu pet milijonov lir za izpopolnitev vodovodne mreže. Najprvo bodo ojačili vodovod v Pod-

vršiču, ker tam najpogosteje občutijo pomanjkanje vode.

Peroke

Dne 9. avgusta se je poročila 20-letna Marija Kukovac iz Gorenjega Mersina z 28-letnim Sergejem Paulinijem iz Pavije pri Vidmu. Poročnega slavlja se je udeležilo kar 90 povablencev. Bilo je zelo veselo, ker je odmevala tudi lepa slovenska pesem.

Poročila se je tudi učiteljica Adriana Pokovac z oficirjem Osvaldom De Santisom iz Čedada.

Obema paroma želimo dosti sreče in zadovoljstva na novi življenjski poti.

lir. Dela je izvedlo neko gradbeno podjetje iz Čedad.

Zelo bi bilo potrebno urediti cesto, ki vodi iz Utane proti Stari gori. Nešteti turisti in tudi romarji bi se je prav radi posluževali, če bi bila dobra. Tako pa se vsakdo boji, da ostane s pokvarjenim vozilom na raztrgani cesti.

SREDNJE

Načrt za trbiljsko cesto sprejet

Deželni tehnični odbor, ki se je sestel pred nedavnim pod predsedstvom odbornika za javna dela Masutta, je med drugim sprejel tudi načrt za ureditev turistične Trbiljske ceste, ki je dolga kakih 20 kilometrov. Ta cesta poteka od Stare gore, Gorenjega in Dolenjega Trbilja in se priključuje pokrajinski cesti v dolini Kosce med Lombajem in Rukinom. Predvidena dela bodo stala okoli 300 milijonov lir in jih bo v celoti križala dežela.

V kratkem bodo asfaltirali tudi cesto, ki vodi iz Srednj do križišča za Črnetiče. Delo bo stalo okoli 3 milijone lir in bo v breme državi.

V vasi srednjejskega komuna zelo radi zahajajo turisti in zato bo dobro urejena cesta velikega pomena, saj bo pritegnila marsikoga z daljše bivanje in ponoven povratek v prijazne vase med zelenjem.

Nesreča ne počiva

V Zamiru je prišlo pred kratkim do prometne nesreče, ki bi lahko imela zelo hude posledice. Devetnajstletni Romeo Qualizza iz Srednj je zavozil z vso hi-

REZIJA

Slabo dostavljanje pošte

Ko smo se zadnjič mudili v dolini Rezijske, so nam ljudje iz vasi Liščeca. Korita in nekaterih drugih tamkajšnjih zaselkov vsi ogorčeni pripovedovali, da so sila nezadovoljni zaradi novega sistema razdeljevanja pošte. S prvim avgustom dostavljajo namreč pošto samo dvakrat tedensko.

Pa ne samo to. Medtem ko so bili do sedaj pošta in paketi prevzeti na kolodvoru v Rezijuti z avtomobilom, je sedaj vse to vzelo v zakup avtobusno podjetje Molaro, ki upravlja avtobusno progno Rezijsko-Videm in Videm-Rezijsko. Do sedaj je bila pobrana pošta v zgodnjih jutranjih urah in tudi razdeljena po vaseh, sedaj pa pobirajo pošto šele popoldne po prihodu avtobusa iz Vidma in jo razdele, ko so odprti poštni uradi, to je ob 16 uri, na dom pa jo dostavijo seveda šele prihodnji dan. Pošto, ki pride v Rezijsko v soboto, pa šele v ponedeljek.

Na ta način prejemajo naročniki raznih dnevnikov

list šele drugi dan, dočim so ga do sedaj prejemali še istega dne. Komunske oblasti so že vložile prošnjo na pokrajinsko poštno direkcijo, da bi se poštna služba čimprej zboljšala.

Nov župnik v Stolbici

Po več kot štirih letih bivanja v naši dolini je bil župnik iz Stolbice Gianni Fucaro premeščen v Sediglo v komun Centa, njegovo službeno mesto pa je prevzel Antonino Cappellaro, ki je do sedaj služboval v Pušji vasi (Venzona).

Nagla smrt

Vso našo dolino je zelo presunila žalostna vest, da je nenadoma umrl 62-letni upokojenec Vigi Madotto iz Osojan. Mož je šel zgodaj zjutraj z avtobusom v Videm, kjer se je moral zanimati zaradi nekaterih dokumentov in ko je na povratku čakal avtobus na postaji, mu je prišlo slabo in se je takoj zgrudil mrtev na tla. Zdravnik je ugotovil, da ga je zadela srčna paraliza.

Še vedno zelo slaba cesta Debeleži-Viskorša-Brdo

Tam v zimi smo povedali, da nameravajo v kratkem urediti cesto, ki vodi iz Debeležev v Viskoršo in potem naprej v Brdo in da se bo na ta način končno ustvarila krožna pot, ki bo povezovala Krnahtsko dolino s Tersko. Na žalost pa z deli še sedaj niso pričeli in kakor izgleda, bo šlo tudi celo letošnje leto mimo, ne da bi se kaj napravilo za okrepitev turizma v teh vaseh in v korist tamkaj živčih ljudi. Voziti danes po tej cesti je prava umetnost, saj človeka, ki je v avtomobilu ali na motorju, lahko vsak čas vrže v globok prepad, ki zija vzdolž strme ceste od Debeležev do Viskorše. Cesta je namreč ne samo jamasta, ampak ležijo na njej tudi veliki kamni in ob naliivih tudi skale, ki se trgajo, ker ni podpornih zidov.

Ni dolgo od tega, je bil prav v Viskorši deželni prislednik za turizem Enzo Moro in ko se je peljal po tej cesti, je videl in občutil nevarnost in se je zgražal, da je cesta tako zanemarjena. Dejal je da tako slabe še ni nikdar videl niti med najslabšimi v Karniji (od tam je namreč doma). Obljubil je tudi svojo intervencijo pri deželi, a do danes je ostalo vse le pri običajnih obljubah, katerih so ljudje že dolgo siti. Da ne govorimo o komunu! Temu je menda še manj mar, da se popravi ta cesta, glavno je, da ljudje redno plačujejo davke, ki so prav v Tipani izredno visoki v primerjavi z ravninskimi komuni. Ljudje so torej popolnoma upravičeni, da že sedaj mi-

slijo na prihodnje volitve in na nove komunske može, ki si jih bodo zbrali. Morali bodo biti taki, ki bodo resnično skrbeli za potrebe svojih vasi in se ne bodo pustili prodati nikomur, potem ko bodo prišli do stolčka.

IZ KANALSKE DOLINE

250 milijonov lir za ureditev Rajbeljna

Na predlog deželnega prislednika Tripanija je deželni svet dne 2. septembra sprejel sklep, da se izvedejo razna dela tudi na področju Rajbeljna. Za izvedbo vseh del, ki so v načrtu, bo potrebno potrošiti 300 milijonov lir, za kar bo dala 250 milijonov lir dežela, 50 milijonov lir pa družba AMMI in trbiški komun.

S to vsoto bodo v prvi vrsti popravili in na novo zgradili več stanovanjskih hiš za rudarje, popravili nekatere ceste in izboljšali javno razsvetlavo. Nadalje bodo uredili tudi učilnice v srednji šoli in otroški vrtec in do konca zgradili hišo za uradništvo.

PRAPOTNO

Nov komunski odbornik

Komunski svet v Prapotnem, ki se je sestel pod predsedstvom župana, je pred kratkim izvolil Gian Paola Tilattija za komunskega odbornika na mesto Danila Petrusse, ki je umrl meseca avgusta.

PETICIJA PREBIVALCEV PROSNIDA V OBČINI TIPANA

Hočemo in prišli bomo k občini Ahten

Desetletja se vleče pravda za priključitev Prosnida k občini Ahten - Takoj po prvi svetovni vojni so prebivalci te slovenske gorske vasice zaprosili, da bi spadali pod Breginj, ker je bil ta njihov najbližji naravni in gospodarski center

Ali so vmes nerazumevanje, nedemokratičnost ali neupravičeni čentski interesi?

Pogled na vaško ulico v Prosnidu v občini Tipana. Nekdaj cvetoča in velika vas je danes skoraj propadla in zgleda kot da bi pravkar tod divjalo neurje. Mladi ljudje se namreč ne prestopajo izseljujejo, stari pa, ki so ostali doma, ne morejo sami popravljati cest in hiš.

Zgoraj navedeni «flash» o Prosnidu kaže tistemu, ki tudi ni obdelovalec, kmečki videz, pa tudi človeški in občudovanja vredni videz teh ljudi, predvsem pa potrebo po konkretni pomoči. Izmed vseh, najnujnejših problemov, problemov, ki jih je slišati med ljudmi, je glavni problem, da bi vas prišla pod občino Ahten in se ločila od občine Tipana.

«Vzrok za takšno željo ne tiči v naporotovanju ali sovrastvu do sedanjih administratorjev občine, temveč v kopici razlogov, ki so logični, socialni in človeški v najvišjem smislu te besede. In skušali bomo podati sumarno podobo teh razlogov. Prosnid je oddaljen od Tipane kakih 35 kilometrov, in, da bi človek prišel na občinski sedež, mora potovati čez dve občini: Ahten in Neme. Ni komunikacij, avtobus pa vozi dvakrat dnevno skozi Ahten v Videm:

da bi prispel v Tipano moraš najeti kako prevozno sredstvo, kar stane 5000 lir (kar izračunajmo: ceneje je priti v Benetke kot pa v Tipano).

Trenutno je v delu vaška cesta, ki bo združila Prosnid s Platiščem, toda omenjena cesta bo zaprta zaradi snega ali poškodb dobršen del leta in bo tako brez kakršnegakoli prometa.

Zdravniška služba poteka zavoljo občudovanja vredne požrtvovalnosti dr. Picca, ki mora prihajati iz Neme: v nujnih primerih bi bila najbližja služba v Ahtnu in kdor mora iti v ambulanto, se lahko posluži avtobusne linije, ki pelje čez Ahten, ne pa čez Neme.

V Tipani nimajo lekarne, za nakup zdravila vedno uporabljajo lekarno v Ahtnu. Končno je tam tudi poštni urad, predvsem kar zadeva izplačil pokojnin pa urad v Ahtnu že delno pomaga.

Ti in drugi razlogi so torej vzbudili pri prebivalstvu Prosnida željo, da bi bili priključeni Ahtnu. Glede na demokratičnost duha naše dežele in glede na državne zakone (čl. 34 veljavnega zakona Tu od 3. marca 1934, št. 383) je prebivalstvo področja že novembra 1951. poslalo prošnjo, ki jo je bilo podpisalo 72 družinskih glavarjev dvema občinama: Tipani, da bi se odcepili in Ahtnu, da bi se mu pridružili.

«Ahten je ugodno sprejel pridružitve 25. novembra '951. Iz Tipane... molk. 20. marca 1965. je bila poslana nova peticija kot regularen akt, notarsko odobren s podpisami 90 družinskih glavarjev prefekturi v Videm in obema zainteresiranima občinama.

Nova, ugodna rešitev za priključitev k občini Ahten je bila izdana 30. junija 1965. Iz Tipane... isto kot poprej. Skrivnosta praksa je tudi za-

devo zaprašila na prefekturi. Podpisniki niso obupali in so mislili, da je peticija izginila v mlinih birokracije ter so, opirajoč se na novi zakon (Dpr 9-8-66, št. 834) na deželnem sedežu podpisali novo peticijo 11. avgusta 1968, ob prisotnosti notarja Rubinija iz Vidma s podpisami 82 volilcev v smislu kot predvideva novi zakon.

Omenjeno peticijo je podpisalo kakih štirideset emigrantov, ki so za to prišli nalašč domov. Omenjeni dokument je po posredovanju deželnega svetovaleca Giacoma Romanija dobil v roke svetovalec za deželne družbe prof. Vicario, ki je 3. septembra 1968. tako-le odgovoril: «Po skrbni ugotovitvi je rezultat takšen kot sledi: praktična ločitev Prosnida od Tipane in združitve omenjega kraja z občino v Ahtnu se je začela aprila 1965».

Zadevni akt je na videmski prefekturi, ki je s sporočilom 22. januarja 1968, povabil župana obeh zainteresiranih občin, da bi pospešili mnenji prizadetih občinskih svetov o tem vprašanju na podlagi čl. 34. veljavnega zakona Tu z dne 3. marca 1936., št. 383. Župan Tipane je bil povrh povabljen da bi pojasnil, če podpisniki (pobudniki in ne ozemeljska pripadnost, predstavljajo številčno večino dovkoplačevalcev Prosnida in nosijo vsaj polovico davčnega bremena, v celoti predpisane omenjenemu področju).

Občinski svet v Ahtnu je izrazil svoje ugodno mnenje k priključitvi področja z aktom z dne 16.3.68. Nasprotno, pa še vedno ni odgovorila občina Tipana zaradi težavnosti pri ugotavljanju davčne osnove v davčno breme področja in glede njegovega deleža med vaščani (pobudniki in nepobudniki) V bistvu je torej lokalna prefektura s 30. septembrom lani upoštevala ugotovitev državnih organov glede jasne domneve čl. 7. Dpr. z dne 9. avgusta

1966, št. 834. Podpisani Giovanni Vicario».

Glede davčnih osnov, ki jih je moč dokazati kadarkoli, sledi naslednje: občina Tipana je poslala decembra 1968. leta prefekturi v Videm seznam, sestavljen iz 379 davčnih zavezancev (treba pa je vedeti, da je v Prosnidu vpisanih v seznam komaj 33 oseb). V prej omenjeni seznam je vpisanih 92 umrlih oseb, ki so umrle pred 1965 letom (številni so umrli celo med vojno 1915-18) in 113 oseb, ki se nahajajo že desetletja drugod. Vrh vsega za krpo zemlje niso smatrali davčnega zavezanca samo tistega, ki plača, temveč tudi vse druge člane rodbine, kot bi bili različni davčni zavezanci in ne ena sama davčna skupnost.

Zdaj pričakujemo odgovor od prefektore: karkoli bi se utegnulo pripetiti v negativnem smislu, vseeno bomo iznesli svoje nasprotno dokaze in bomo, če le-ti ne bodo dovolj, znova začeli s peticijo, ki je že pripravljena in naslovljena na deželo. Zaupanje nam daje novica izpred nekaj tednov o odcepitvi vasi Učje od Rezije in priključitvi k Brdu.

Da bi dobila najustreznejše podatke, se je 25. aprila mudila delegacija iz Prosnida v Učji z namenom, da bi se sestala z lokalnimi svetovalci ter se seznanila s celotno proceduro, vzroki in težavami, na katere so tam naleteli.

Z izrednim zadovoljstvom smo ugotovili, da so naši vzroki enako tehtni in upravičeni, da je bila procedura popolnoma ista in da so bile težave, ki jih sami srečujemo, tam prav takšne. Ko smo to ugotovili, smo sklenili uporabiti vsa legalna sredstva v nekem demokratičnem režimu, kajti zakon, ki predvideva analogen položaj, naj bo pravično izvajan. Zato se bomo zavedajoč se, da ne zahtevamo nesmiselnih in nepravilnih stvari, borili do konca, ker menimo, da gre za vprašanje pravice. Komite za priključitev k Ahtnu».

ZA NAŠE DELO

Kaj bomo delali meseca oktobra

NA POLJU začnemo in tudi končamo s setvijo pšenice. Sejati jo moramo v dobro pripravljeno zemljo. Uporabljajmo zdravo in dobro razvito seme. Le tako seme nam zagotovi, da bo žito lahko dobro prezimilo. Pšenico moramo pred setvijo razkužiti. To se pravi, da moramo uničiti na semenu vse kali glivičnih bolezni. To dosežemo z raznimi razkužili, ki jih kupimo v agrariji. Ta mesec bomo pripravili tudi koruzo. Že na njivi odberemo storže za seme in jih shranimo tako, da ne morejo miši do njih. Ne puščajmo na njivi koruznice, ker imamo od tega dvojno škodo: segnije nam krma in zaležejo se razni škodljivci. Okužena stebela zažgimo kar na njivi. Ta mesec spravljamo tudi korenje in zelje. Tudi za pridelovanje zeljnega semena odberemo pravilno razvite rastline s srednje debelimi glavami in jih na suhem v kleti vsadimo v zemljo.

NJIVE, ki jih ne mislimo posejati, globoko preorjimo. Po travnikih odstranjamo kamenje, uničujemo mah in poravnajmo krtine. Gnojimo jih z gnojnic, superfosfatom in kalijevo soljo.

V VINOGRADU po trgatvi trto okopljimo, da uničujemo škodljivce. Konec oktobra moramo «suho» cepljene trte zagniti preko cepljenega mesta. Stare vinograde začnemo gnojiti, z obrezovanjem počakamo, da listje odpade. Ponekod trte po trgatvi še enkrat poškrope.

V KLETI pazimo, da ne pustimo zraku dostopa h kipečemu vinu. Če smo pri trgatvi ločili zelene in gnile jagode od zdravih in zrelih ter smo v kleti uredili vse, kakor zahteva umno kletarstvo, bo vino brez napak in boleznih.

V SADOVNJAKU začnemo drugo polovico oktobra s presajanjem. Ovijmo drevje z lepilnimi pasovi. Odstranimo vse nepotrebne veje in po možnosti drevje poškropimo z močno raztopino modre galice. Če nimamo drugega gnojila, zalijmo drevje vsaj z gnojnic, kateri dodamo na sto litrov 2 do 3 kg superfosfata in 2 do 3 kg odstotne kalijeve soli.

Zgodovina gradov Beneške Slovenije

Vas NEME, ki leži nekoliko vstran od glavne ceste, je preživela dosti hudega v času ljudskega preseljevanja in je bila zato ena redkih vasi, ki je bila utrjena. Grad Nema so je stal na ravnini ob levem bregu hudournika Krnahte. O nastanku tega gradu nam ni dosti znanega. V znani Ulrikovi darovnici iz leta 1170 se imenuje alodij Neme z gradom in dvorom «Hage». Istega leta je prišel Ulrik sam v Hage in razdelil fevde na cesti poleg cerkve. Verjetno je, da je v tem gradu bivala plemenita rodovina, ki se pa ni posebno odlikovala po svojih članih in je nazadnje bivala v predmestju Čente. Nekateri so mnenja, da je bil ta grad razdejan za vlade patriarha Bertolda, a gotovo je le toliko, da se omenja v nekem popisu kot «castrum dirutum» (1412-1500). Razvaline so skoraj popolnoma izginile, vendar je bilo ugotovljeno, da je imel obliko trapeca: vzhodna stran je merila 12 metrov, zahodna pa 8 metrov, zidovi pa so bili debeli po en meter. Na sprednji strani so bila vrata, skozi katera se je prišlo po stopnicah na podnožje griča in neke stare hiše. Od tod je vodila pot do mlina in proti Teru. Ker pa je Krnahta odnesta to cesto, ko je bila leta

1695 velika povodenj, so morali odpreti novo pot, to je od mosta na «plac».

Izmed drugih plemičev so imeli v Nemah svoja posestva tudi Attemsi in Črnejci. Iz raznih zgodovinskih virov se da sklepati, da so bile Neme zidane na rimskih razvalinah. Priča temu je tudi najstarejša cerkev, ki je posvečena sv. Mavru. Mimo te cerkve je vodila glavna ulica na trg v Čenti in potem dalje proti potoku Rivo. Čez Krnahto in Ter sta vodila dva lesena mostička. Od starine je bilo le kakšnih šestdeset rodovin v Nemah in vendar so imele svoj lastni občinski pravilnik. Od Črnejcev in Zavornjanov so bile Neme zelo malo odvisne, pač pa od glavarja v Trzizmu. Na čelu občine stala bila dva župana (dekana), ki sta uživala nekaj občinskih zemljišč v okolici. Poleg teh dveh je bil še patriarhov dekan. Hišni očetje so se zbirali v «sosednjo» na trgu v Čenti pod lipo ali pa pod orehom, ob deževnih dnevih pa pod mesniškimi obodi. Na glavnem trgu je stala namreč javna mesnica. V starih listinah je zapisano, da so mesnico poleg kleti Zavornjani prodali leta 1421. Sigismundu Črnejskemu. V Čenti so bile takrat tri kleti in sicer cerkvena, črnejska, zavornjanska ter gostinec sv. Marije nemaške.

Nekoliko nižje, pod gradom Neme, je stala cerkev, okoli katere je bilo nekaj hiš z obzidjem, ki se je imenovalo «curia» ali «curtis» (corte), kjer se je skrbelo za časne in večne potrebe prebivalstva. Okoli tega središča se je polagoma nabrala velika občina, ke je bila že leta 1274. popolnoma urejena in je imela svoj pravilnik. Zavor-

njanski in črnejski gospodje so vršili tretjino sodstva v Nemah, toda le nad svojimi kmeti in so volili vsako leto tri prisežene može (giurati). občina sama je spadala pod glavarstvo v Trzizmu. Tu je vlada dajala vsaka tri leta v najem glavarjevo mesto tistemu, ki je več plačal. Ta je sodil v civilnih in kriminalnih stvareh in je dobival svoje dohodke iz naloženih glob. Ni pa imel pravice dajati smrtnih kazni. To glavarstvo je bilo zelo razširjeno in je obsegalo na tej strani Tera med drugimi vasmi tudi Ahten, Breginj, Gorenjo Črnejo, Dobje, Povoletto, Porčinj, Prosnid, Subid, Tipano in druge.

Jugozapadno od vasi Ahten je stal v današnjem Savorgnato del Torre trden grad ZAVORNJAN (Savorgnato), ki je dal ime zelo stari in odlični furlanski rodovini, h kateri so spadali tudi Bracà (Brazzaco) in je bila v sorodstvu s Črnejci. Imeli so velik vpliv in so po svojih razširjenih zvezah dostikrat odločevali vso furlansko zgodovino. Zasludimo, da je že leta 921. dovolil italijanski cesar Berengar I. nekemu duhovniku Petru, da je utrdil svoj grad «Saburnum» in mu je podelil tudi sodstvo v njegovi okolici. Leta 1229 so se Zavornjani sprli s Kukanjci in so tako razcepili vse furlansko plemstvo na dvoje, posebno še potem, ko so ubili Lenarda Zavornjana (leta 1293). Kasneje je stala rodovina na strani patriarha Bertranda, ki ji je bil zelo naklonjen. Nasprotni plemiči so večkrat oblegali grad, a si ga niso mogli pridobiti. Leta 1381. najdemo Henrika Z. kot gradnika na Kozlovem robu pri Tolminu.

(Se nadaljuje)

za naše mlade bralce

Sončna deklica

(Grška pravljica)

Nekoč je živela žena, ki ni imela nobenega otroka. Zelo je bila žalostna zavoljo tega. Nekega dne pa je rekla soncu:

— Ljubo sonce, pokloni mi vendar deklico in ko bo imela dvanajst let, si jo lahko spet vzameš.

In sonce ji je poklonilo otročička, deklico Letiko. Mati jo je pristrčno ljubila.

Ko je bilo Letiki dvanajst let, je šla nekega dne na travnik in je iskala zdravilnih zelišč. Tedaj je posvetilo sonce in reklo:

— Letiko, povej svoji materi, naj misli na to, kar mi je obljubila.

Letiko je šla domov in rekla materi:

— Ko sem iskala zelišča, je prišel k meni imeniten gospod in mi naročil, da misli na to, kar si mi obljubila.

Mati je smrtno prebledela od strahu. Stekla je in zaklenila vsa vrata in zagrnila vsa okna v hiši, zadelala vse špranje in luknjice in skrila hčerko Letiko, da bi je sonce ne našlo in vzelo.

Pozabila pa je na ključavnico in skozi njo je sonce poslalo svoj žarek v hišo. Žarek je zvel deklico in jo odnesel soncu.

Nekega dne je sonce poslalo Letiko po slamo v slamnico.

Deklica je šla, sedla na kup slame in tožila:

— Slama, slamica, tako kot ti vzdihuješ pod mojimi nogami, tako vzdihuje moje srce po mami.

Dolgo je ni bilo in ko se je vrnila, jo je sonce vprašalo:

— Ej, Letiko, kje si bila tako dolgo?

— Tako velike copatke imam, da komaj hodim v njih.

In sonce je copatke zmanjšalo in olepšalo.

Spet drugič je sonce poslalo Letiko k bistremu studentu po vodo. Letiko je sedla tam in tožila:

— Voda, vodica, tako kot ti tečeš, tako tečejo moje srčne želje k moji mami.

Ko se je pozno zvečer vrnila, jo je sonce vprašalo:

— Ej, Letiko, kje si bila tako dolgo?

— Tako dolgo krilce imam, da se mi zatika in komaj hodim v njem. In sonce ji je krilce skrajšalo in polepšalo.

Kmalu nato je sonce poslalo Letiko po sandale. Ko jih je Letiko držala v rokah, je jela tožiti:

— Usnje, usnje, tako kot ti ječiš, ječi moje srce po moji mami.

In sonce je spet vprašalo:

— Ej, Letiko, kje si bila tako dolgo?

— Preveliko, kapo imam, pa mi sili na oči, da ne vidim poti. In sonce ji je kapo zmanjšalo in olepšalo.

Slednjic je sonce vendarle opazilo, kako je Letiko noč in dan žalostna. Poslalo jo je spet po slamo in je potihoma šlo za njo. Tedaj je slišalo, kako toži za svojo materjo. Vrnilo se je domov, poklicalo dve lisici in ju vprašalo:

— Hočeta spremljati Letiko k njeni mami?

— Ej, čemu ne?

— Kaj bosta pa jedli in pili, ko vaju bo pot zlakotnila in užejala?

— Jedli bova njeno meso in pili njeno kri.

— Vidve nista za to popotovanje, je reklo sonce. Nato je poklicalo dva zajčka.

— Hočeta spremljati Letiko k njeni mami?

— Ej, čemu ne?

— Kaj bosta pa jedla in pila, ko vaju bo pot zlakotnila in užejala?

— Travico bova smukala in iz studenca pila.

— Vzemita deklico in pejlita jo k mami, je reklo sonce.

Tako sta se zajčka z deklico odpravila na pot. Toda daleč je bilo do materinega doma in postali so lačni. Zajčka sta rekla:

— Ljuba Letiko, splezaj na tole drevo in ostani gori, dokler se ne bova najedla.

Letiko je splezala na drevo in zajčka sta jedla. Na vsem lepem je prišla pod drevo hudobna čarovnica in zaklicala:

— Pridi dol, deklica, poglej, kako lepe čevljiče imam.

— O, jaz imam še lepše čevljičke kot ti.

— Pridi dol, deklica, mudi se mi, pomesti moram po hiši.

— Pojdi domov, pometi in se vrni!

Čarovnica je šla, pometla hišo, se vrnila in zaklicala:

— Pridi dol, deklica, kako lepo krilce imam.

— O, moje krilce je tisočkrat lepše od tvojega.

— Pridi dol, slišiš. Če ne, bom podrli drevo in te požrli.

— Kar podri ga in me požri!

Čarovnica je zapihala v drevo, kar je najbolj mogla, pihala je in pihala, toda ni ga mogla odpihniti. Tedaj je spet zaklicala:

— Letiko, Letiko, pridi dol! Moji otroci so že zbujejni, hočejo jesti in piti.

— Pojdi, daj jim jesti, daj jim piti in vrni se.

Čarovnica je odšla. Letiko pa je zaklicala: — Zajčka, zajčka! Zajčka sta prihitela, kakor hitro sta mogla, Letiko je skočila z drevesa in šli so naprej.

Čarovnica pa je sopihala za njimi. Sla je mimo njive, na kateri so ljudje delali in jih vprašala: — Je šel kdo tod mimo?

Ljudje so odgovorili: — Seveda, fižol sadimo, fižol.

— Eh, kaj fižol, vprašam vas, če je šel kdo tod mimo?

— Mar si gluha? Mi sadimo fižol, fižol, fižol, so rekli ljudje.

Letiko je bila že blizu svojega doma. Zagledal jo je pes pred hišo in zalajal.

— Hov, hov, Letiko prihaja!

Zaslišala je mati pasji lajež in je rekla: — Pes, nesrečna žival, umolkni, saj mi bo srce počilo od žalosti.

Mačka je sedela na strehi in ko je zagledala Letiko, je zamijavkala: — Miau, miau, Letiko prihaja.

Zaslišala je mati mijavkanje in je rekla: — Mačka, nesrečna žival, umolkni, saj mi bo srce počilo od žalosti.

Tedaj je zakikirikal petelin: — Kikiriki, Letiko prihaja!

Zaslišala je mati kikirikanje in je rekla: — Petelin, nesrečna žival, umolkni, saj mi bo srce počilo od žalosti.

Letiko in zajčka so že pritekli do hišnih vrat, čarovnica pa za njimi. Zajčka je še ujeta za repek in ga odtrgala.

Mati pa je rekla: — Ljubi zajček, ker si mi pripeljal Letiko, ti bom sešila srebrn repek.

Tako je tudi naredila. Odslej so srečno živeli vsi štirje v materinem domu. Dva zajčka, mati in sončna deklica — Letiko.

KLASJE (Narodna)

Nekoč je šel kmet s sinom na polje, kjer je dozorevalo žito. Deček je opazoval klasje in vprašal očeta:

«Oče! Zakaj kakšen klas ponižno pripogiba glavo, medtem ko jo kakšen drugi drži pokonci? Ta, ki jo ponosno drži pokonci, je gotovo poln zrnja, medtem ko je drugi prazen.»

Oče je utrgal šop klasja in rekel sinu:

«Glej! Ta klas je pripogibal glavo, pa je poln zrnja; ta drugi pa, ki jo je držal pokonci, je prazen. Pomni: Samo prazen klas drži glavo pokonci.»

Sin je razumel te besede in bil hvaležen očetu.

Misli! Zakaj stoji prazen

klas pokonci, poln se pa pripogiba? — Kje vidimo še to? (Sadno drevje).

Tud nekateri ljudje so podobni praznim klasom. Veliko govore in se bahajo, če

prav malo ali nič ne vedo. Čim bolj je kdo izobražen, tem skromnejši je. Zato pravi slovenski pregovor: Kdor sam sebe povišuje, prazno glavo oznanjuje.

Črna usoda

Otrok se je igral pri vodnjaku, se utrudil, se vlegel na rob vodnjaka in sladko zaspal.

Pride mimo Črna usoda, vidi otroka spečega na robu vodnjaka — pa prav na robu globokega vodnjaka — in kaj stori?

Črna usoda se je v staro

ženico spremenila in je otroka zbudila.

«Zakaj me budiš?» se je togotil kujavi otrok.

«Zakaj, i, zakaj! Če te tukaj pustim in se v vodnjak zvališ, vsi bodo rekli, da sem tega kriva jaz, Črna usoda, ne pa tvoja neumnost in nevednost!».

HRIBČEV GREGEC

PO POVESTI VENCESLAVA WINKLERJA

33. Noč je bila mrzla, Gregec se je premetaval, kolikor so mu to dopuščale zvezane roke in noge. Rad bi se ogrel, pa ni mogel do ognja. Čkrog sebe je razločil šum, ostre klice, tudi govoricu je lahko skoro popolnoma razumel. Zdelo se mu je, da leži ob večjem ognju. Ujel je, da prihajajo vojaki z vseh strani in nekaj pripovedujejo staremu Turčinu, ki je ždel ob ognju, zavil v temen plašč. To je gotovo kak poveljnik, si je mislil Gregec. Izmed vseh besed je največkrat razločil ime Zvezda grad. To mislijo Nadlešek, se mu je zdelo. Ko je slišal, kako škripa z zobmi gospod oskrbnik poleg njega, se je popolnoma prepričal. Obšla ga je nekakšna škodoželjnost, vendar si je, ko se je spomnil očeta, zaželel, da bi Turki vendarle ne zavzeli gradu.

34. Gregec je kot v omotici prebil uro za uro. Zaspal bi rad. Toda tik poleg njega je ležal oskrbnik Andraž in hropel, hropel vso noč. Molil je in klet in nato začel biti z nogami po tleh. Toda Turki se niso zmenili zanj. Proti jutru je Gregec nekoliko omamljen zadremal. Kmalu ga je zbudil bradat Turek in začel kričati nanj. Ponoci se je nabralo kakšnih petnajst ujetnikov, samih mož in fantov. Oskrbnik je ležal med njimi in ni se razločilo, da je grajski. Gregec se je nekoliko ohrabil. Razumel je, da bo treba na pot. Privezali so ga, kot druge, na konja. Tudi oskrbnika je doletela ista usoda, niso se dosti zmenili, ko je nekaj klet. Potem so se Turki zganili. Gregec je spoznal smer in je vedel, da gredo proti Nadlišku.

35. Gregec se je ozrl po oskrbniku. Bila sta privezana na istega konja. Seveda gospod Andraž ni spoznal fanta. Skrbelo ga je nekaj drugega. Zmerom bolj je škripal z zobmi in klet po nemško in laško. Izza gozda se je pokazal v jutranji svetlobi grad in ob pogledu nanj je zvezanega oskrbnika še bolj stresal bes. Gregec se je še bolj oziral po dolinah. Nad vasmi so ležali oblaki težkega dima. Od vsepovsod se je kadilo. Tam zadaj je bil Prikras. Tudi tam je gorelo. Turki so se v lahnm diru spustili po gozdni poti. Gregca so bolele noge, vezi so ga tiščale, čutil je, da ga režejo do kosti. «Oh, da se le v gradu še držijo!» je golčal oskrbnik poleg njega. Da, če se grad še drži! Zdaj je tudi Gregca to zanimalo.

36. «V grad ne pridejo, prav gotovo ne pridejo!» je zardjeval oskrbnik in peskakoval za konjem. «Tudi moj oče je v gradu!» je nato dejal Gregec. «Tvoj oče?» se je obrnil oskrbnik popolnoma k njemu. Kravvo cbrobljene oči so se čudile. «Jcmej Krajišnik, Hribčev iz Prikrasa.» Oskrbnik je obupno zajecal in se zastrmel v fanta. Oči so se mu široko odprle, groza je zasijala iz njih. Nato je zasopel in utrujen povsili glavo. Tekla sta za konjem drug poleg drugega, dotikala sta se s komolci in vendar sta si bila oddaljena, kot da stojita vsak na svoji strani brezna. Stegovala sta zvezane roke, kot da bi prosila usmiljenja in lovila ravnotežje.

Račka pri izpitu

Naša račka je bila še prav majhna, ko je že morala hoditi v šolo. Učiteljica je bila njena mama. Ko je bilo šole konec, je morala račka delati izpit. Za ta praznik so se na dvorišču zbrali sami imenitni gostje: gospod Kikiriki z gospo Kokodajs, učenjak Ia-ia z očali na nosu, teta Ga-ga, ki si je bila za ta dan obleko posebno belo oprala, ob strani pa je prežal polizani Mijav-mijav, ki je zmirom sline požiral, kadar je pogledal našo račko.

Ko je Kikiriki trikrat zapel, se je izpit začel. Rački je srce utripalo. Prvo vprašanje: Kaj pomeni, če slišiš «cibe, cibe»? Račka odgovori: Tedaj moram hitro leteti, naša gospodinja nam prinaša papico.

Drugo vprašanje: Kako se pozna racman? Odgovor: Racman ima zavihan rep in hodi vedno spredaj.

Tretje vprašanje: Kaj je avtomobil? Odgovor: Avtomobil je spaka na štirih nogah, ki ne zna hoditi, ampak

samo drči dr-dr. Spredaj ima velik nos, dvojce žarečih oči, diha pa zadaj.

Četrto vprašanje: Ali je avtomobil naš prijatelj? Odgovor: Ne, ni! Nekoč bi me bil skoro povozil. A sem tako zakričala, da se je ustrašil in jo popihal. Samo nekaj perja mi je izpuli.

Peto vprašanje: Kaj pomeni kokodajs? Odgovor: Polno gnezdo jaje!

Šesto vprašanje: Koga najbolj zebe? Odgovor: Našo gospodinjo, ker nima perja, ampak samo neke cunje. Zato jemlje v roko zdaj račko, zdaj pipiko, pa jo boža in otipava, da se malo pogrej. Včasih pa katero kar seboj vzame in tiste ne vidimo nikdar več.

Zadnje vprašanje: Kdo je med njimi najpametnejši? Tu je odgovor najtežji. Račka se ni upala nikomur zameriti, zato je molčala. Tedaj pa se je oglasil Ia-ia in rački ni bilo treba odgovoriti.

S tem je bil izpit končan. Račka je napravila izpit z odliko.